

СТАНОВИЩЕ

за оценка на научните приноси в дисертационния труд на докторант КРУМ ВАСИЛЕВ ОВЧАРОВ, обучаващ се в докторска програма „Световно стопанство и МИО” на ВСУ „Черноризец Храбър” в професионално направление 3.8 Икономика, представен за публичната защита за придобиване на ОНС „доктор“

Разработил: **проф. д-р Стела Атанасова Годорова**, АУ – Пловдив, факултет „Икономика“ област на висше образование Социални, стопански и правни науки; професионални направления: 3.8 Икономика и 3.7 Администрация и управление.

Настоящото становище е изготвено въз основа на заповед на ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 222 от 06.04.2022 г. по откритата процедура за защита на дисертационен труд на **докторант КРУМ ВАСИЛЕВ ОВЧАРОВ** на тема „Присъединяване на новоприетите държави в Европейския съюз към Евророната“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 3.8. „Икономика”, докторска програма „Световно стопанство и МИО”, с която Заповед съм определен за член на Научното жури по обявената процедура. Материалите по защитата са публикувани и на интернет-страницата на университета. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Наредби №3 и №12 за обучението на докторанти във ВСУ „Черноризец Храбър”. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

Общо представяне на получените материали.

За организацията на защитата са представени следните материали – дисертационен труд в обем 164 страници; автобиография; автореферат в обем от 45 страници; списък с публикации – 3 броя.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд.

Дисертационният труд е в обем 165 стр., от които 152 стр. основен текст. В структурно отношение основният текст включва всички необходими елементи на едно изследване: заглавна страница; съдържание, увод; изложение в 3 глави; заключение и библиография. Текстът включва 28 фигури и 9 таблици. Списъкът на използваната литература включва обхваща 139 заглавия, от които 18 на кирилица, 121 на латиница, 2 статистически източника от интернет и 11 статии в медиите.

2. Актуалност на дисертационния труд.

Европейският съюз, както е известно, е политически и икономически съюз между 27 европейски държави и е създаден с договора от Маастрихт, сключен през 1992 г. Сегашният си вид съюзът достига в резултат на дълъг и труден път и полагани усилия от страните членки. Икономическата интеграция в този съюз е процес, извършван на етапи като всеки следващ се базира на предходния. Пълноправното членство на България, както и на останалите новоприсъединили се страни изисква присъствие на единния вътрешен пазар и участие в Икономическия и паричен съюз (ИПС), което представлява по-висока степен на икономическа интеграция, изискваща въвеждането на единна парична единица.

Необходимостта да бъдат изяснени стъпките, които всяка страна-членка трябва да извърви, за да постигне пълноправно членство, както и обективно да бъдат представени положителните и отрицателните последици за икономиката ѝ в този процес, определят и актуалността на темата на дисертацията. През последните години има публикували изследвания по темата, но мненията са поляризирани и липсва единна позиция.

3. Оценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Дисертационният труд съдържа всички необходими елементи за едно успешно научно изследване. Обектът и предметът на изследването са точно очертани, ясно е формулирана целта; коректно са поставени и по-нататък решени 4 задачи и проверени две основни научно-изследователски хипотези:

- България, съгласно ангажимента си по Договора за присъединяване към ЕС следва да въведе еврото, като е от съществено значение да се отчетат както положителните, така и отрицателни резултати;
- Въвеждането на единната европейска валута не може да стане незабавно и едностранно, а едва когато страната ни бъде готова за това и след като е извървяла предварително определения от Договора за ЕС път и е изпълнила условията, заложи в него.

За да се постигне целта на изследването, да се докаже тезата и решат поставените задачи, се използват подходящи научни средства: методите на анализ и синтез на различни теоретични виждания и резултати от емпирични изследвания, логически подход, индуктивни и дедуктивни методи, сравнителен анализ, както и анализ на статистическа информация. Поради сравнително големия обем на разглежданите процеси дисертационният труд се основава на следните ограничения: Изследването е ограничено до периода 2004-2020 г., характеризира се с динамично развитие на процеса на европейска икономическа и парична интеграция на страната. Дисертационният труд съдържа сравнителен анализ на степента на номинална и реална конвергенция между държавите от ЦИЕ, кандидатстващи за членство в еврозоната, с акцент върху Естония и Словакия.

В първа глава са систематизирани съществуващите теории за видовете ОВЗ. По принцип оптималната валутна зона представлява географски регион, в

който тя има способността да споделя една обща валута. Теорията често е използвана да се обоснове дали даден регион е готов да стане паричен съюз, който е един от финалните етапи в икономическата интеграция. В дисертационния труд е обърнато специално място за ролята на Робърт Мъндел – основателят на теорията за оптималните валутни зони – и интерпретирането от него два модела. В дебатите около еврото се използват и двете теории на Мъндел като една голяма част от икономистите се позовават на първата теория (за постоянните очаквания) и се обявяват срещу еврото, докато Мъндел се обявява в негова подкрепа. Разгледани са трите етапа, през които ИПС преминава в края на XX в., както и изискванията, които всяка страна следва да покрие за да въведе еврото. Систематизирани са изводите от разработените два обменни валутно-курсови механизма - ERM I и ERM II. В изследването се представят изискванията пред новоприсъединените държави-членки на ЕС да се включват в споразумението ERM II. Националните валути на тези страни стават част от ERM II от момента на покриване на критериите от Маастрихт.

Във втора глава са разгледани етапите за въвеждане на еврото в страните, което е посочено че се реализира в три фази. Важна роля има приемането на план за преход към новата единна парична единица от Европейския съвет в Мадрид през 1995 г., описан в първа глава на настоящия труд. Изискванията за размера на бюджетния дефицит и държавния дълг са считани за най-важните условия за реализирането на стабилен и безинфлационен модел на икономическия растеж в ЕС като страните в това отношение са разделени в две условни групи. Изхождайки от степента на покритие на Маастрихтските критерии на държавите, кандидатстващи за членство в еврозоната, в настоящата глава докторантът представя и кратка историческа ретроспекция на икономическото развитие на новите страни-членки на ЕС, които все още не са приели единната европейска валута. Направени са редица анализи и изводи от тях.

В трета глава „Въвеждане на еврото в България – възможности и перспективи“ авторът на дисертационния труд се спира на състоянието на българската икономика и проблемите по отношение на механизма на надзор. След приемането ѝ в ЕС, България се изправя пред предизвикателството да влезе в еврозоната, въвеждайки общата европейска валута, но на практика съществуват определени усложнения. Изискването на ЕС за постепенно изравняване на процента на акцизите и стремежът за изравняване на нивата на корпоративния данък са сериозна причина за увеличаване на инфлацията в новоприетите държави-членки на ЕС. Тук съвсем логично е отбелязано, че когато са приети критериите от Маастрихт, ЕС се е състоял от много по-малък брой държави, със сходни нива на доходите, цените и скорост на икономическия растеж. Към 2020 г. съществува дисбаланс в равнищата на доходите и цените в отделните страни-членки, като новоприетите като цяло имат по-висока инфлация и икономически растеж. Посочени са и допълнителните критерии за присъединяването на България в ERM II.

Докторантът достига до извода, че от момента на въвеждането на паричния съвет, България се стреми да стане пълноправен член на ЕС. Един от елементите на членството е присъединяването към ИПС. Това е един труден и дълъг процес, който изисква усилията на всички държавни институции, спазването на изискванията на европейското законодателство и съответните процедури. Единствената възможност за въвеждане на еврото е извървяването на пътя, по който са преминали останалите новоприети страни. Това е едно начинание, съпътствано с редица трудности и спазване на строга фискална политика и провеждане на редица структурни реформи.

Като теоретична основа на изследването докторантът правилно използва теорията на международните икономически отношения в различните ѝ аспекти – като икономически и политически процес, съпътстван със спазването на много изисквания и ограничения от страните членки на ЕС. Теоретичната част е задълбочено разработена и трябва да се приветстват изследванията които имат не толкова теоретичен характер, колкото научно-приложна насоченост и решават важни проблеми в развитието на ЕС като икономическа и политическа групировка.

Авторефератът отразява логически последователно направеното изследване и откроява претенциите на докторанта за научни приноси.

4. Основни научни и научно - приложни приноси.

Приносните моменти в дисертацията имат научен и научно-приложен характер. Те се явяват резултати от изпълнението на задачите, формулирани във въведението към дисертацията. В качеството ми на член на Научното жури аз приемам приносите, посочени в автореферата към дисертацията на докторанта именно:

1. Систематизирани са теоретичните подходи при създаването на оптимална валутна зона и са дефинирани различията от Икономическия и паричен съюз на ЕС. Обобщени са резултатите от анализа на досегашното функциониране на валутно-курсните механизми ERM I и ERM II. 2. На основата на сравнителен анализ на промените в икономиките на новите страни-членки – Естония, Латвия, Словакия и Словения – са формулирани изводи за резултатите от присъединяване на тези държави към еврозоната. 3. Проучени са възможностите на националната икономика и очертани специфичните подходи в процеса на присъединяване на България към еврозоната в условията на паричен съвет и ограниченията в политиката на БНБ. 4. Анализирани са допълнителните изисквания, поставени пред България за влизането във валутно-курсния механизъм ERM II, особено присъединяването към Банковия съюз на ЕС. Направени са изводи за предимствата и недостатъците за българската икономика от въвеждането на еврото.

5. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки към работата на докторанта. Препоръките ми са да продължи да работи по тази изключително важна за страната ни тема и със своя

професионализъм да съдейства за пълното завършване на започнатата структурна реформа за присъединяване на България към общата валута на ЕС.

6. Заключение

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и доказва способността на докторант Крум Василев Овчаров да формулира и изследва важен практически проблем и да достига до значими за теорията изводи и резултати, използвайки съвременни научни средства за анализ. След запознаването ми с дисертационния труд на докторант Овчаров, автореферата към дисертацията и публикациите по нея давам своята **положителна** оценка и **препоръчвам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър” да присъди на докторант Крум Василев Овчаров образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8 Икономика.

1.05.2022 г.

Изготвил становището:

проф. д-р Стела Годорова